

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres van de Redactie: Ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

„Wat hebt Gij. . . .”

„En Hij zei tot hen: Hoeveel broden hebt gij? Gaat eens zien! En toen zij het nagegaan hadden zeiden zij: Vijf en twee vissen.”

Marc. 6 : 38.

Er is maar weinig tijd geweest voor rust. De schare, die Jezus en de discipelen in het schip zag wegvaren, is hen achterna gelopen. In die tijd was de belangstelling voor Jezus nog algemeen.

Zo kwam de Heiland met een grote massa mensen in een woeste plaats terecht.

Haast ongemerkt werd het broodvraagstuk actueel.

De discipelen adviseerden hun Meester om de mensen maar weg te sturen.

We kunnen ons voorstellen hoe verbaasd de jongeren keken toen de Heiland kort en goed tegen hen zei: „Geeft gij hun te eten”.

Dat was toch niet mogelijk!

Er waren alleen al vijf duizend mannen.

Hoe moesten zij aan al het brood komen?

Toch was het Jezus ernst met Zijn opdracht.

Hij stond gereed Zijn heerlijkheid te openbaren.

Ontroerend is het te zien hoe deze mensenmassa te eten kreeg.

De Heiland vroeg aan de discipelen na te gaan hoeveel broden er ter beschikking waren.

Petrus, Johannes en de anderen gingen de mensen langs en kwamen terug met zegge en schrijve vijf broden en twee vissen; een druppel op een gloeiende plaat.

Evenwel, dit weinige is door hun Meester niet veracht; Hij zei niet: „Houd dat maar, daar heb ik niets aan”.

Integendeel, Hij nam de broden en de vissen.

Deze kleine hoeveelheid kwam terecht in de zegenende handen van Jezus Christus; toen voltrok zich het wonder, Hij brak en er was overvloed voor allen.

Het broodvraagstuk is altijd actueel in onze wereld.

Het mag ons niet met rust laten dat er nog steeds duizenden en duizenden sterven van de honger.

In het evangelie, dat echt niet aan de noden van de mens voorbijgaat, wordt ons geleerd dat het dagelijks brood niet het belangrijkste is voor een mens op aarde.

Het eerste is dat zondaren behouden worden, ingaan in het Koninkrijk en leven in genade en gerechtigheid.

Het vermenigvuldigen van de broden was voor onze Heiland ook lang niet het zwaarste werk op deze aarde.

Hij kwam een wereld verlossen uit alle nood.

Hij kwam de toorn van God stillen en wegen banen tot de troon van de genade voor onwillige zondaren.

Elke dag is Hij nog bezig in dat Koninkrijk.

Tot het werk in dat rijk waren ook de jongeren geroepen.

Als gezondenen van hun Meester zouden zij voor heel wat komen te staan.

Door hun arbeid moest het Koninkrijk komen in onze wereld.

Die zaak is heel wat onmogelijker dan het broodvraagstuk in een woeste plaats in Galilea.

Van der Kwast

Het koninkrijk van God op deze aarde, met al wat daaraan verbonden is aan strijd tegen zonde, onwil en ongerechtigheid lijkt een onmogelijke zaak, die elke dag hachelijker wordt.

Wie de verliezen gaat tellen kan in een overwinning haast niet geloven.

In Christus

(I)

Inleiding

Het mag een merkwaardig verschijnsel genoemd worden, dat in de gereformeerde theologie nog zo weinig diepgaande studie is gemaakt van de in de brieven van de apostel Paulus zo vaak voorkomende uitdrukking *in Christus* en dat er nog zo weinig naar gestreefd is precies en duidelijk omschreven aan te geven wat de werkelijke betekenis van deze uitdrukking is. Zelfs H. Ridderbos in zijn uitvoerig en veelomvattend werk over *Paulus* wijdt er maar enkele bladzijden aan en gaat op de vraag naar de betekenis van deze uitdrukking niet erg diep in.¹⁾ Dit verschijnsel mag juist daarom zo merkwaardig heten omdat onder gereformeerden de uitdrukking *in Christus* vrij veel gebruikt wordt. Ze wordt gehoord in preken, gelezen in boeken van stichtelijke en wetenschappelijke aard. Ook de officiële belijdenisgeschriften en formulieren van de gereformeerde kerken hanteren deze term meer dan eens. We noemen uit de Nederlandse Geloofsbelijdenis art. 16: uitverkoren heeft in Jezus Christus. Zo ook: Dordtse Leerregels I, 7; III-IV, 10. Verder uit de Nederlandse Geloofsbelijdenis art. 22: al wat tot onze zaligheid van node is, in Jezus Christus zij; art. 25: nochtans blijft ons de waarheid en substantie daarvan in Christus Jezus, in dewelke zij hun vervulling hebben — de ceremoniën en figuren der wet n.l. —: art. 27: al hun zaligheid verwachende in Jezus Christus; art. 37 slotzin: Daarom verwachten wij die grote dag met een groot verlangen om ten volle te genieten de belofte Gods, in Jezus Christus onze Here. Uit de Heidelbergse Catechismus vr. 30. die deze Zaligmaker met waar geloof aannemen, moeten alles in Hem hebben, dat tot hun zaligheid van node is; vr. 115: en des te geberiger zijn om de vergeving der zonden en de gerechtigheid in Christus te zoeken. Uit het Doopsformulier: der verdoemenis in Adam deelachtig zijn en alzo ook weder in Christus tot genade aangenomen worden; of gij niet bekent, dat zij in Christus geheiligd zijn; in de Here Jezus Christus wassen en toenemen. Naar volle-

In die strijd mag nu in onze harten gebrand staan hoe onze Koning allen die Hij roept in staat stelt tot hun „onmogelijke” taak.

„Wat hebt ge, gaat eens zien”, zegt Hij.

Het kleine en geringe veracht Hij niet.

Wanneer de Zijnen op deze aarde het weinige, dat niets schijnt te betekenen, leggen in de zegenende handen van hun Heer, zullen we het wonder en de kracht van de verlossing in het koninkrijk zien.

Een stuk van onze ellende is dat wij ook in geestelijke zaken vastzitten aan wat groot is in onze ogen en menen dat de komst van het rijk in deze wereld afhankelijk is van onze dappere daden.

Het is erg moeilijk om te leren wat onze grootheid waard is.

Laten we hopen dat we, door de feiten gedwongen, ons veel meer gaan voegen tot het nederige.

In het koninkrijk van onze Here Jezus Christus ligt een taak voor mensen die goed onderlegd zijn en wel ter tale, maar ook voor hen die een vloer kunnen aandweilen.

Want het meest geharnaste betoog en de beker koud water ontvangen hun kracht alleen van de zegening van onze Koning.

digheid hebben wij niet gestreefd. Ook stellen wij niet, dat hier de uitdrukking *in Christus* of *in Jezus Christus* altijd in dezelfde betekenis werd gebruikt. Maar waar deze uitdrukking zelfs in de officiële papieren van de gereformeerde kerken voorkomt, was er, naar het lijkt, alle reden geweest voor de gereformeerden en de gereformeerde theologie om zich terdege te bezinnen op de juiste betekenis van het *in Christus*.

¹⁾ H. Ridderbos, *Paulus, ontwerp van zijn theologie*, Kampen 1966, pag. 10, blz. 56 e.v.

Par. 1

Beknopt overzicht
van diverse opvattingen van
in Christus.

Buiten de gereformeerde theologie om is de uitdrukking *in Christus* onderwerp geweest van veelvuldig en diepgaand onderzoek.¹⁾ Dit onderzoek werd ingezet door A. Deissmann met zijn in 1892 verschenen verhandeling, *Die neutestamentliche Formel 'in Christo Jesu'*, waarvan hij de lijnen heeft doorgetrokken in zijn studie over *Paulus*.²⁾ De term *in Christus Jezus*, die in gevarieerde vorm: *in Christus, in de Here, in Hem* 164 maal zou voorkomen in de brieven van de apostel Paulus, zou de kern uitdrukken van de leer van de apostel. Hij vatte *in* lokaal op, plaatselijk. Zo moest volgens hem een grieks sprekende lezer het wel verstaan. Jezus Christus werd dan de sfeer, waarin men zich bevond. Deissmann stelde hierbij dan, dat Jezus Christus gelijk was aan Here. Here werd dan weer, met een beroep op 2 Kor. 3, 17 gelijkgesteld met Geest. Zo werd het zijn in Christus opgevat als een mystiek-ruimtelijk zich bevinden in een op lucht gelijkend pneuma-element. (Pneuma is gelijk Geest). Pneuma, aldus Deissmann, is niet iets aards, niet iets materieels. Wel heeft de Pneuma-Christus een lichaam, maar dan een pneumatisch, dat is een hemelse, uit goddelijke lichtglans bestaande lichamelijkeheid. Paulus

heeft wel aan een doorzichtige etherische bestaansvorm gedacht, zoals hij die ook wel aan God toekende. In dit element, in deze sfeer had dan de gelovige zijn gemeenschap, zijn mystieke gemeenschap met de levende Heer. De vroomheid van Paulus zou Christusmystiek geweest zijn.

De invloed van Deissmann, al heeft het hem nooit aan bestrijders ontbroken, is ontzaglijk groot geweest en is nog niet volledig weggeëbd. Deze invloed was er niet alleen op, laten we zeggen, protestants-liberale exegeten, maar ook wel op rooms-katholieke. Alleen, waar de opvatting van Deissmann nogal sterk individualistisch was, was die van roomse exegeten meer collectief en kerkelijk. In *Christus* zou aanduiden: het lichaam verbonden met alle christenen; want allen zouden slechts één enkele persoon, één enkele nieuwe mens vormen, de gehele Christus, hoofd en leden. Met zijn doop zou men in deze Christus-gemeenschap worden opgenomen.³⁾

Wel kwam er geleidelijk aan wat meer variatie in de voorstelling. De godsdienst-historische school zocht verbinding te leggen tussen Paulus en de mysterie-godsdiensten van het hellenisme.⁴⁾

De bekende A. Schweitzer met zijn zgn. consequent eschatologische opvatting⁵⁾ was met Deissmann van oordeel, dat het in *Christus* de kern uitmaakte van de leer van de apostel: de krater, waaruit al de vlammen opspringen van het denken van de apostel. Daarbij verbleekt alles wat hij verder geleerd heeft, zelfs zijn leer van de rechtvaardiging door het geloof alleen. Leven in Christus nu is meegesleept worden in de gebeurtenissen, die ontketend zijn door de komst van de Messias en die pas bij zijn verschijning in heerlijkheid hun volle doorwerking krijgen. In Christus is mijn wezen bevrijd van deze schuldige en vergankelijke wereld en behoort het reeds tot de nieuwe wereld.

Ook A. Oepke⁶⁾ wijkt nogal aanzienlijk van Deissmann af. Volgens hem is fundamenteel de voorstelling van Christus als alles omvattende persoon, 'Universalpersönlichkeit', zoals ook de eerste Adam dat was. Oepke ziet verwantschap met de oosters-gnostieke speculaties betreffende de 'Urmensch', al is er wel onderscheid, met name hierin, dat 'Urmensch' en 'Verlosser' niet geïdentificeerd worden. Adam en Christus staan tegenover elkaar. In-Christus-zijn betekent, dat de gelovigen door de doop uit het door zonde en dood gekenmerkte gebied van de oermens zijn overgeplaatst naar dat van de tweede Adam, waar gerechtigheid en leven heersen.

R. Bultmann⁷⁾ wijst de gedachte af, dat in *Christus* zou inhouden een mystieke gemeenschap tussen de levende Christus en de gelovige. Het realiseert zich voor de apostel niet in buitengewone belevissen, in extases, visioenen e.d., maar veeleer in het doorstane lijden, in de apostolische zwerftochten, in zijn zendingsactiviteit, die de levensdraad weven van het aardse bestaan van de apostel. In Christus betekent heel eenvoudig het toebehoren aan Christus en is tegelijk van kerk-gemeenschappelijke en eschatologische aard. Het heeft geen andere zin, dan ons adjectief *christelijk*, dat door Paulus niet wordt gebruikt.

Al deze opvattingen hebben min of meer gemeen, dat het in van in *Christus* lokaal, plaatselijk wordt opgevat. Het is op een of andere manier binnen Christus zijn. Christus is, wanneer we het zo even mogen uitdrukken, het grote geheel, waar binnen de christen zich bevindt.

Een enigszins andere kant ging E. Lohmeyer⁸⁾ uit. Hij wilde in *Christus* niet van uit hellenistische beïnvloeding verstaan, maar vatte het op als aangevende de positie van de gelovige onder het nieuwe verbond in tegenstelling met die van onder het oude verbond. De gelovige van nu verkeerde onder het beheerschap van Christus, zoals van de Israëliet gezegd kon worden, dat hij onder (in) de wet was. (Rom. 2, 12; Gal. 3, 11 e.a.) Onder (in) de wet en in Christus waren twee verschillende tegenover elkaar staande heilsbedelingen. In samenhang hiermee legde Lohmeyer er ook de nadruk op, dat het in-Christus-zijn zich beperkte tot deze tijdsbedeling. Het zijn-in-Christus gaat mettertijd over in het zijn-met-Christus (Fil. 1, 23)⁹⁾.

Zijn leerling W. Schmauch¹⁰⁾ heeft bekendheid (of beruchtheid?) gekregen door zijn minutieuze en gekunstelde indeling van alle passages, waarin in *Christus*, in *Christus Jezus* en in *de Here* zou voorkomen en de variatie van betekenissen, die hiermee zou samenhangen. Dit moest dan dienst doen om de stelling van zijn leermeester te schragen, dat tegenover de drieërlei betekenis, die onder de wet zou hebben, ook drieërlei betekenis van in *Christus* zou staan.

Van F. Büchsel¹¹⁾ zegt Neugebauer, dat die het hele onderzoek, dat tot dusver had plaats gehad overslaat, omdat hij in *Christus* niet neemt als een vaststaande term, die maar één betekenis kan hebben, maar het laat uiteenvallen in een verscheidenheid van betekenissen, die door het verband worden bepaald. Volgens Büchsel is het in van in *Christus* meestal instrumenteel van aard, minder vaak modaal, nog minder vaak causaal (dwz. resp. een middel, een wijze of oorzaak aangevend), en een enkele keer lokaal in overdrachtelijke zin.

Nog niet zo lang geleden zijn twee belangrijke werken over in *Christus* verschenen, nl. van Bouttier en Neugebauer, die we reeds noemden¹²⁾. We hebben van die werken al gebruik gemaakt en hopen het straks nog meer te doen.

Bouttier wijst er met nadruk op, dat geen enkele exegese zich veroorloven mag te vergeten de instrumentele draad, die door heel in *Christus* loopt. Toch wil hij de lokale of inclusieve betekenis ook niet geheel afwijzen. Zijn slotconclusie is: in *Christus* roept het handelen Gods op, waardoor Hij ons, nadat wij zijn gelijk gemaakt geweest met Jezus Christus aan het kruis en door genade verbonden aan diens opstanding, heeft opgenomen in het lichaam van Christus door de Heilige Geest om voortaan deel te hebben aan zijn leven en aan zijn dienst en volop betrokken te zijn in al het zijne, zowel in hemel als op aarde, zowel in het heden als in zijn Koninkrijk.

H. Venema

Wij wijzen er op, dat al spreekt Bouttier van een opgenomen, een ingesloten zijn in het lichaam van Christus, dit „opgenomen” verstaan moet worden als zich te hebben voltrokken in deze tijdsbedeling. Het gebeurt door de Heilige Geest: het is een heilshandelen Gods.

Nog scherper dan Bouttier keert zich Neugebauer tegen de opvatting van Deissmann. Hij noemt het zonder meer een dwaalweg, als deze in *Christus* ruimtelijk neemt. Het in is niet ruimtelijk te nemen, maar moet *geschichtlich* uitgelegd worden. Neugebauer verstaat in, naar hij het uitdrukt, als een *Umstandsbestimmung*, dwz. men kan in het beste omschrijven als: *bepaald door*.

Verder wil Neugebauer nog een zeker onderscheid in betekenis maken — in zoverre heeft hij waardering voor Schmauch — tussen in *Christus* en in *de Here*. Deze beide termen zouden zich tot elkaar verhouden als indicatief en imperatief. In *Christus* geeft aan de heilsdaad Gods, drukt uit het nu aanwezige heilsgebeuren, voorzover dit in de kerk en door de verkondiging van de apostel geschiedt: in *de Here*

geeft aan de roeping van de mens tegenover deze heilsdaad Gods. Hij moet het in Christus ontvangene bewaren in deze wereld. Moge er nu onderscheid zijn, beide uitdrukkingen hebben gemeen, dat zij een geschiedenis, een handelen, een gebeuren bepalen. In zoverre leveren beide een nieuwe geschiedenis op en een nieuw doen, ontsluiten beide een nieuwe tijd, de heilstijd Gods.

¹⁾ Voor een uitvoeriger overzicht en gedetailleerder bespreking: F. Neugebauer, *In Christus, Eine Untersuchung zum Paulinischen Glaubensverständnis*, Göttingen, 1960, S. 19f. Teil I, *Die Formel 'in Christo' im Lichte einer kritischen Forschungsübersicht*. En M. Bouttier, *En Christ, Étude d'exégèse et de théologie pauliniennes*, Paris, 1962, pp. 5 et suivant Chapitre Premier, *Esquisse historique du problème*. Litteratuur-opgave voorts in T.W.B. II, 534 en bij Bauer, Sp. 514. Vgl. ook nog H. van Oyen, *Nieuwe Studies over de uitdrukking 'in Christus' in Rondom het Woord* (Theologische Etherleergang der N.C.R.V.) 9e jrg. blz. 175 e.v.

²⁾ A. Deissmann, *Die neutestamentliche Formel 'in Christo Jesu'*, Marburg, 1892. A. Deissmann, *Paulus, Eine kultur- und religionsgeschichtliche Skizze*, Tübingen, 2te Aufl. 1925.

³⁾ Zie nader Bouttier a.w. 10, Neugebauer a.w. 25.

⁴⁾ Hier zouden o.a. te noemen zijn: R. Reitzenstein, *Die hellenistischen Mysterienreligionen*, Leipzig-Berlin 1920. W. Bousset, *Kyrios Christos*, Göttingen, 2te Aufl. 1926.

⁵⁾ A. Schweitzer, *Die Mystik des Apostels Paulus*, Tübingen, 1930.

⁶⁾ A. Oepke in T.W.B. II, 538. Verwant aan de opvatting van Oepke is die van E. Percy, *Der Leib Christi in den paulinischen Homologumena und Antilegomena*, Lund-Leipzig, 1942.

⁷⁾ R. Bultmann, *Theologie des Neuen Testaments*, Tübingen, 1953.

⁸⁾ E. Lohmeyer, *Grundlagen paulinischer Theologie*, Tübingen, 1929.

⁹⁾ E. Lohmeyer in *Festgabe für A. Deissmann*, Tübingen, 1927.

¹⁰⁾ W. Schmauch, *In Christus. Eine Untersuchung zur Sprache und Theologie des Paulus*, Gütersloh, 1935.

¹¹⁾ F. Büchsel, 'In Christus' bei Paulus, art. in ZNW XLII (1949), 141ff.

¹²⁾ Zie noot 1 van deze paragraaf.

Pijnlijke situatie in Kampen

Enige maanden geleden verklaarde professor Kamphuis in een samenkomst van de leden van onze kerk, waarin hij de Open Brief besprak, dat het tafellaken tussen hem en Ds. Mulder was doorgesneden.

Hij kon het, na deze uitspraak, hierbij niet laten, maar moest toen natuurlijk verder; en deed dit ook door aan de kerkeraad te schrijven dat het nodig was met Ds. Mulder te „handelen”.

De kerkeraad werd door de brief niet overtuigd dat op Ds. Mulder van toepassing waren de zware beschuldigingen die prof. K. had geuit (kwade herder, wolf in schaapsklederen) en gaf dus prof. K. geen gelijk.

Nu de kerkeraad zich achter Ds. M. stelde, was, per consequentie, het tafellaken doorgesneden tussen prof. K. en de Kerk van Kampen. Van het tafellaken, dat hem bond aan de kerk, had hij dus een snipper in handen. Om het in zijn geheel te bemachtigen, ging hij twee dingen doen: hij ging des zondags kerkdiensten beleggen ergens in een particuliere woning; en in de tweede plaats ging hij de kerkelijke weg op: classis-particuliere synode.

De classis deelde het standpunt van de kerkeraad van Kampen, de particuliere synode stelde zich aan de kant van prof. K. Dit laatste tot grote blijdschap niet alleen van prof. K., maar ook van enkele broeders-kerkleden die het ook niet met de kerkeraad konden vinden. Nu zij plotseling de steun van een meerdere vergadering in de rug kregen, stonden ze kerkrechtelijk veel sterker. Bovendien geeft dit het voordeel dat, landelijk gezien, de opinie-vorming ten nadele van de Kamper Kerk wordt beïnvloed, en dat heel velen, die overigens van de zaak waar het om gaat, heel weinig afweten, nu de indruk krijgen dat het in Kampen totaal mis is; en ze schudden hun hoofd en zeggen: wie had dat gedacht van Kampen. En tal van kerkelijke bladen, het Gezinsblad in de voorhoede, doen er nog een schepje bovenop.

Toen de Kamper kerkeraad het besluit van de P.S. niet uitvoerde, meende prof. K. tot verdere stappen in onze eigen gemeente te moeten over-

gaan. Tot nu toe had hij zich reeds zeer aange-trokken gevoeld tot de pasgenoemde broeders bij wie, op grond van vermeende afwijkingen van de leer of kerkordelijke inzichten bij onze predikanten en kerkeraad, allerlei onwelwillende sentimenten jegens hun domeines en opziens aanwezig waren. Officieel kerkelijk kon prof. K. zich niet aan hun hoofd stellen, al liet hij hun wel herhaaldelijk zijn sympathie blijken.

Maar nu, na verschijning van de Open Brief, en nu de kerkeraad weigerde deze brief te veroordelen en per consequentie Ds. Mulder te vonnissen, nu kon prof. K. openlijk een bondgenootschap sluiten met de groep opposanten in de gemeente. En deze laatste, uitermate verheugd dat zij opeens een zo geweldige aanvoerder hadden gevonden, aarzelden niet openlijk de strijd aan te binden met hun eigen kerk. Of, juister uitgedrukt, ze bonden niet de strijd aan, maar schreven heel gewoon de eigen kerk af. Ze hadden er mee afgedaan. Zij zijn nu de kerk! Wat zijn wij in hun ogen? Broeders? Kettens? Ik weet het niet. Zij weten het waarschijnlijk zelf ook niet.

Het is een triest geval hier in Kampen. Een aantal trouwe kerkgangers laten nu de plaatsen in onze kerk, waar ze plachten te zitten, ledig. Ze zitten in de Hanzestad of in de Lutherse Kerk, omdat ze menen dat ze wat gereformeerder zijn dan wij en het bij ons niet konden uithouden. Twee ouderlingen (van de 42) en 1 diaken (van de 16) hebben de leiding durven nemen omdat ze zich geruggesteund wisten door prof. Kamphuis.

En wat stond onze kerkeraad te doen na deze plotselinge aanval op ons bestaan? De kerkeraad heeft het wijze besluit genomen jegens de scheurmakers geen kerkelijke censuur uit te oefenen. Het zou waarschijnlijk bij hen niet anders dan een minachtend lachje tevoorschijn geropen hebben.

Het is, goed beschouwd, verschrikkelijk dat zij die overtuigd zijn samen te staan op de bodem van de éne eeuwige Waarheid, zo gemakkelijk boos uit elkaar gaan wanneer zij kleine verschillen van opvatting menen te ontdekken bij mede-

gelovigen. Het erge hiervan wordt waarschijnlijk niet meer gevoeld vanwege de veelvuldigheid van het verschijnsel.

Bij ons zijn nu $\pm 7\%$ weggegaan omdat ze menen dat wij op een doolpad zijn. De directe aanleiding en oorzaak is nu de Open Brief geworden.

Een paar maanden geleden scheen een preek van Ds. Mulder over Gal. 5 zoveel ergernis te verwekken dat sommigen het niet langer konden verdragen. Maar daarover wordt niet meer gesproken. De preek was trouwens volkomen gekoppeld aan de tekst, en kon alleen hen prikkelend die, kittelachtig van gehoor zijnde, meenden dat bepaalde uitspraken in de preek, speciaal op hen gericht waren. Deze preek is uitgegeven; ieder kan hem lezen en zelf oordelen of er iets verkeerd in staat. Dit onweer is echter voorbijgedreven zonder dat de bliksem insloeg.

Maar de Open Brief zou blijken voldoende materiaal te leveren om een geslaagde aanval op onze gemeente te doen.

De voornaamste grief die aan de Open Brief, en dus aan hen die deze voor hun rekening nemen, ten laste gelegd wordt, is wel deze dat zij de vrijmaking verloochenen. Dit is dan ook één van de gronden die zij, die zich van ons afgescheiden hebben, aanvoeren ter motivering en rechtvaardiging voor hun daad. En daarom loont het de moeite na te gaan of deze beschuldiging juist is.

Veronderstel dat prof. K. c.s. terecht Ds. Schoep en zijn medestanders ervan betichten dat zij de vrijmaking verloochenen wat zou dan voor deze laatste eenvoudiger zijn dan de vrijgemaakte kerken vaarwel te zeggen; er openlijk voor uit te komen dat zij, zich vrijmakende, een vergissing hebben begaan, en dat te tonen door zich elders te vervoegen.

Maar met de daad, en voor wie goed kan lezen ook met het woord, bewijzen zij (en ook de gehele Kerk van Kampen) dat zij niet anders willen en wensen dan vasthouden aan de kerk waartoe ze behoren. Ja, bedoeling en opzet van de O.B. was en is geen andere dan daaraan uiting te geven en daartoe ook de broeders in Groningen op te wekken. De kerkleden aldaar, die met Ds. Van der Ziel vergaderen omdat zij door wonderlijke kerkrechtelijke manoeuvres apart zijn komen te staan, verkeren in moeilijke omstandigheden. Bij hun moeizame strijd om hun positie in de vrijgemaakte kerken te behouden, is het gevaar niet denkbeeldig dat zij moedeloos worden; misschien zelfs bitter van gemoed, en dat zij de strijd opgeven om elders onderdak te zoeken. Zij zijn ook maar mensen, met een beperkt uithoudingsvermogen. Om hen op te beuren, en hen te doen gevoelen dat er in onze kerken een grote schare is die warm met hen meeleeft, en die van de rechtvaardigheid van hun zaak overtuigd is, is aan hen de O.B. geschreven. — Verlies de moed niet; houd stand; blijf bij de vrijgemaakte kerken en verdedig daar uw rechten; wij staan achter U. — Dat is de korte inhoud en het eigenlijke doel van de brief.

Deze hoofdstrekking van de O.B. wordt echter door prof. K. volkomen genegeerd. Dat het een brief is, geschreven door mannen die zich met hetzelfde recht vrijgemaakt mogen noemen als prof. K., en gericht aan broeders in nood, die ook niet anders willen dan vrijgemaakt blijven zolang het kan, daaraan gaat prof. K. voorbij. In plaats van waardering te koesteren voor dit betoon van onderling broederlijk meeleven in onze kerken, en de betuiging van trouw aan de vrijmaking, gaat prof. K. de eigenlijke bedoeling van de brief verdonkeremanen door diep in te gaan op enkele zinnen uit de O.B. die, volgens hem, te kort doen aan waardering voor de vrijmaking, en zelfs de belijdenis van de kerk aantasten.

Het is niet mogelijk hier het betoog van prof. K. te herhalen. Nadat ik en zijn aanval en de verdediging door Ds. Schoep en anderen van de O. B. heb gelezen, ben ik van mening dat prof. K. aan de ondertekenaars van de O.B. onrecht aandoet.

Rondom deze brief is nu in Kampen de strijd ontbrand; en staat in feite reeds in ons gehele land de kerkelijke organisatie in vuur en vlam; want door bepaalde manipulaties heeft men ook de generale synode er bij weten te betrekken. Het Zelotisme, waarvoor prof. K. Schilder aan het eind van zijn leven waarschuwde; dat zich vooral in Groningen sterk maakte en daar leidde tot de afzetting van Ds. v. d. Ziel, blijkt verder om zich heen te grijpen. De bekende escalatie.

Welke taak prof. K. zichzelf heeft toegedacht in het proces dat gaande is blijkt duidelijk wanneer hij in de eerste kerkdienst die de afgeschei-

den groep organiseert, de leiding heeft, en in het begin van zijn preek zegt: „Wij staan aan een nieuw begin, zonder dat we weten waarheen we geleid worden”. Hij voelt zich duidelijk geroepen als reformator op te treden van de gereformeerde kerk te Kampen; Luther of Calvijn in klein formaat.

Prof. K. heeft met zijn doorsnijden van het tafellaken een grote ellende veroorzaakt; het zou een grote verademing zijn voor onze gemeente, en waarschijnlijk voor vele duizenden in ons land, wanneer men eens ophield de eis te stellen dat men, om voor goed-vrijgemaakt gehouden te worden, allerlei kenmerken moet vertonen, kenmerken die soms zwaar zijn te dragen omdat ze elke uiting van persoonlijke vrijheid willen uitbannen.

Als ik het wel heb zijn in Groningen reeds lang geleden de moeilijkheden ontstaan toen niet ieder zich hield aan het starre levenspatroon dat de meerderheid had ontworpen en men discriminerend ging optreden, hetzij in woorden of in daden. Dan kunnen moeilijkheden niet uitblijven.

Ieders plaats en taak in het leven is verschillend. Verstand, karakter, gevoelsleven van de een verschillen van die van de ander. De omgeving en de omstandigheden waarin de een verkeert zijn totaal anders dan die van zijn buurman. Ieder moet in zijn leven de normen in toepassing brengen die hij in geloof aan Gods Woord ontleent, en hij moet dat doen op eigen verantwoordelijkheid; dat kan een ander niet voor hem beslissen.

Voorbeeld: mag een ouderpaar dat twee, vier of zes kinderen heeft, lettende op alle omstandigheden en factoren die hun levensgang bepalen, de wens koesteren dat hun kindertal blijft bij wat het is, en dat zo mogelijk in praktijk brengen?

Moet een ouderpaar zijn kinderen naar een vrijgemaakte school sturen, ook wanneer ze daarvoor een verre reis moeten maken die reële gevaren voor lichaam of geest van de kinderen kan betekenen?

P. Pel

Mag iemand 10, 20, 30, 40 of 50 procent verdienen op de boeken die hij omzet? Welke boeken mag hij verkopen? Welke niet?

Op deze moeilijke vragen, en tal van andere, moet ieder zelf een antwoord zoeken, en men moet hem daartoe de vrijheid gunnen, mits hij wenst te leven en te werken binnen de band van de Bijbel. Paulus komt, meen ik, ook niet verder dan dat hij oordeelt dat er een zekere mate van vrijheid is, en dat ieder in eigen geweten overtuigd moet zijn. Ieder die zich uit overtuiging heeft vrijgemaakt omdat hij dat zag als een daad van gehoorzaamheid aan God, mag toch wel in staat geacht worden ook zelf te bepalen welke consequenties voor zijn persoonlijk leven hij daaraan verder moet verbinden. Hij is toch niet verplicht zich te onderwerpen aan een beschouwing zus of zo van een medebroeder in de kerk? Voor deze vrijheid komt o.a. de Tehuisgemeente te Groningen op. Het blijkt dat velen onzer kerkleden niet de ruimhartigheid kunnen opbrengen die Paulus aanbeveelt en waarvoor ook professor K. Schilder het pleit heeft gevoerd. Men leze slechts wat hij schrijft wanneer hij uiteenzet voor wie er naar zijn mening in onze kerken plaats moet zijn.

Dit verschil van opvatting (strak gebonden of

een zekere mate van vrijheid) komt ook aan de orde wanneer het gaat over de vraag hoe men moet spreken over de vrijgemaakte kerken.

Prof. K. en zijn medestanders zien de vrijgemaakte kerken als een absolute grootheid, het enige Godsgebouw op aarde, heilig en volmaakt. In de O.B. komt naar voren dat men daar oog heeft voor een zekere betrekkelijkheid; dat de vrijgemaakten niet mogen beweren dat zij alleen het absolute hebben gegrepen; maar dat zij zijn opgenomen in de geschiedenis van de Kerk, die een strijd is van vallen en opstaan; en dat wij niet zo hoogmoedig moeten zijn dat we beweren dat bij ons alleen waarheid, en in elke andere kerk alleen valsheid is.

In deze korte, gebrekkige samenvatting meen ik ongeveer te hebben weergegeven hoe de meningen van weerskanten tegenover elkaar staan.

Doorredenerend komen Schoep c.s. tot de conclusie dat er bij vele vrijgemaakten een kerkverering is ontstaan die een zondig karakter gaat dragen; en zo komt hij tot het woord ideologie, een woord dat een stelsel aanduidt dat aan het menselijk brein is ontsproten. Hij denkt er niet aan de vrijmaking een ideologie te noemen, maar is wel van mening dat vele vrijgemaakten zoveel eigen gedachtenspinsels in hun kerkbegrip invoeren, dat het een ideologisch karakter gaat krijgen. De kerk, een instituut om daarin God te dienen, wordt dan om haarszelfs wil verheerlijkt. Tegen dat gevaar wil de O.B. waarschuwen!

Een andere vertekening en miskenning van de O.B. is aanwezig wanneer prof. K. de O.B. ten laste legt dat daarin de vrijmaking wordt voorgesteld als niet anders dan een ruzie en vete tussen broeders. In de O.B. wordt enerzijds onomwonden en ten volle het recht en de noodzakelijkheid van de vrijmaking in 1944 gehandhaafd, maar blijkt men er anderzijds op nuchtere wijze oog voor te hebben dat toen ook zondige elementen een rol speelden, zoals persoonlijke geprikkeldheid en antipathie; en dat deze zonden nog bestaan.

Wanneer men verder nauwkeurig leest wat in de O.B. staat over de belijdenis, en de verhouding tot andere kerken, en men leest daarna wat Prof. K. daaruit meent te moeten afleiden en concluderen, dan lijkt dat meer op een aantal kwaadwillige insinuaties dan op een onbevooroordeelde bespreking van een schrijven van medeleden van de eigen kerk.

Zo blijkt m.i. dat het oordeel dat men over de inhoud van de O.B. uitspreekt, nauw samenhangt met de geestelijke instelling waarmee men de brief leest. Is deze instelling welwillend, zoals behoort, en bereid het goede op te merken, en oog te hebben voor de eigenlijke bedoeling van de schrijvers (de eenheid in onze kerken te bewaren!), dan kan men waardering hebben voor de O.B. Leest men de O.B. met een boos oog, en gaat men enkele uitdrukkingen in kwaadaardige zin interpreteren, dan kan men er stof in vinden voor een vinnige aanval op medebroeders, en er veel kerkelijk rumoer door veroorzaken, zoals we heden ten dage zien.

Ieder make voor zichzelf uit welke kant hij op wil gaan.

Conclusies t.a.v. de critiek van prof. K. op de Open Brief:

- Deze is sterk intellectualistisch van aard en mist elk spoor van christelijke verbondenheid.
- Deze miskent en mismakt de bedoelingen van de schrijvers van de Open Brief.
- Hij bewijst de kerken een grote ondiens door het op de spits drijven van onderlinge verschillen die op zichzelf tolerabel zijn.

Kerkelijk leven

Open Brief geen sjibboleth

Volgens Richteren 6:12 kon men een Efraïmit herkennen aan zijn uitspraak van het woord sjibboleth. Een man van Efraïm zei: sibboleth. Met dit woord bedoelen we nu een toetssteen, waarmee men keuren kan of iemand „goed” of „niet goed” is.

In onze kerken is een nieuwe toetssteen ingevoerd. Waarmee men keuren kan of iemand Gereformeerd is of niet-Gereformeerd. Duidelijker gezegd: of iemand Vrijgemaakt is of niet. Wie de O.B. veroordeelt is goed. Wie hem niet duidelijk in strijd acht met de belijdenis is niet goed. De synode van Amersfoort heeft

deze toetssteen gebruikt. Ze heeft ds. Schoep uit haar midden weggestuurd en heeft het verzoek van de P.S. van Noord-Holland om hem weer te ontvangen afgewezen. Daarmee heeft zij zich geschaard aan de kant van hen, die zeggen: Ondertekenaars van de O.B. wijken af van de Belijdenis. Ds. Brands is dan ook om zijn ondertekening geschorst. In sommige plaatsen roept men de gemeente achter de kerkeraad weg, omdat hij de O.B. niet wil veroordelen. Het is ons bekend, dat predikanten worden lastig gevallen met de eis van kerkeraad of kerkleden, dat zij openlijk de O.B. zullen bestrijden.

En nu heeft de meerderheid van de Senaat van de

Hogeschool, onder goedkeuring van de meerderheid der curatoren, de O.B. ook daar tot een sijnbooth gemaakt. Dit besluit houdt in, gelijk uit het Persverslag van de Curatoren van de vorige week blijkt: Een jongeman uit Kampen, die wil studeren of examens doen aan de Hogeschool zal zonder meer toegelaten worden als hij een attest kan tonen van de "kerkeraad-Van Dijk" zullen we maar zeggen. Want hij zal wel tegen de O.B. zijn. Maar met een attest van de kerkeraad van de Nieuwe Kerk komt hij niet klaar. Hij zal onderzocht worden "inzake zijn belijdenis" en hij moet zich geen illusies maken toegelaten te worden als hij tegen de O.B. geen ernstige bezwaren heeft. Voor Kampen kan men ook zetten Amstelveen, Amsterdam, enz.

Deze besluiten en handelingen achten wij rampzalig voor onze kerken. Een kind kan voorspellen wat er verder gaat gebeuren. Geen leerling aan de Hogeschool, die niet tegen de O.B. is! Maar hoe dan met professoren en docenten "die van oordeel zijn dat de O.B. geen gewichtige oorzaken van nadenken geeft"? En hoe dan met dienaren des Woords en ambtsdragers, die er evenzo over denken?

Zo is de O.B. tot een toetssteen gemaakt. We kunnen ook zeggen: hij wordt als een breekijzer gebruikt. Nu kan men met wat kunst- en vliegwerk wel wat afwijking van de Belijdenis construeren. Maar dan moet men wel van een mug een olifant maken. En wel lezen met argusogen. En zich niets aantrekken van wat de ondertekenaars naar hun eigen verklaring bedoeld hebben. Als men welwillend leest en kijkt door de ogen van de opstellers zelf, dan is er geen enkele ketterij in te ontdekken.

Niemand hoeft het er mee eens te zijn. We leven in een vrije kerk. Maar men mag er gerust mee instemen. De kwestie is niet of iemand er voor of er tegen is. Maar de zaak waarom het gaat is deze: Is een ondertekenaar van deze Brief of iemand die met de hoofdzaak instemt schorsingswaardig of niet. Wij staan niet graag in de schoenen van hen, die om deze Brief iemand schorsen of het leven zuur maken.

☆☆☆

"Geen aardse macht..."

Men zal mogelijk aanvoeren, dat onze meeste vergadering zich toch uitgesproken heeft en in de O.B. uitspraken heeft gevonden, die tegen Schrift en Belijdenis zijn. Is daarmee de zaak niet beslist? Vooral nu ze het beroep van de P.S. van Noord-Holland heeft afgewezen?

Er leeft in onze kerken nog altijd de idee dat als een synode gesproken heeft, de zaak beslist is. Dat verschijnsel is al oud. Maar daarom nog niet goed. Sommigen van ons zijn geschorst door een kerkeraad, omdat een synode dat nu eenmaal wilde. Het was in 1944-1946. Toen hebben we gezegd: Neen! Toen hebben we gezegd: We maken ons van zondige besluiten en schorsingen vrij. En dat moet mogelijk zijn binnen het verband der kerken. En toen een synode ds. Van Dijk wegzond hebben we geschreeuwd, dat zij haar bevoegdheid overtrad.

Thans zeggen we tegen onze synode, die ds. Schoep wegzond: Gij hebt macht gebruikt, maar uw bevoegdheid overschreden. En tegen de classis, die ds. Brands heeft geschorst, zeggen we: U hebt die man groot onrecht aangedaan. En tegen kerkeraden, die ambtsdragers "vervolgen" met hun eis om zich tegen de O.B. te verklaren zeggen we: U eist meer dan u moogt eisen.

Synoden worden vaak tot "machten" in de kerk. Ze vertegenwoordigen de kerken vaak al niet, omdat ze door getrapte verkiezingen tot stand komen. "Bezwaarden" worden soms van te voren al geweerd. En als er een tot de synode doordringt blijkt hij te kunnen worden weggezonden. Dat men dan zo eenstemmig beslist is geen wonder. Maar we zouden allen die schorsen en afzetten, willen vragen: Kan de Here Christus die man die jullie schorsen, niet gebruiken als Zijn dienstknecht? Moest er dus geen kerk van gereformeerde belijders zijn, die deze man gelegenheid geeft het Evangelie te verkondigen? Wie dit van ds. Van der Ziel en ds. Oosterhoff en ds. Brands, om niet meer te noemen, durft zeggen, moet wel niet bang zijn. Wij durven het niet. We zouden het voor God niet kunnen verantwoorden. En wij doen aan deze "zuivering", die er nu aan de gang is, niet mee. Om ons levens wil niet.

☆☆☆

Geen Belijdenis boven of naast de Schrift

Schrift en Belijdenis worden vaak in één adem genoemd. En zo wordt de indruk gewekt, dat ze naast elkaar staan. Wij hebben preken gehoord over een tekst waarin van "de leer" gesproken wordt, die deze leer vereenzelvigen met onze 3 Formulieren. De gemeente moest wel haast denken, dat ze aan Paulus al bekend waren. Ze werden voorgesteld als het "pand,

dat ons is toebetrouwd". Een gids in het woud van de Schriften.

We willen er op wijzen, dat de Belijdenis zelf van zichzelf zo niet spreekt. Art. VII van de N.G.B. zegt, dat de "Heilige Schrift de wil Gods volkomen vervat, en dat al wat de mens schuldig is te geloven om zalig te worden daarin genoegzaam geleerd wordt". "De leer dáárvan is zeer volmaakt en in alle manieren volkomen". Verder wordt daar beleden: "Men mag ook gener mensen schriften, hoe heilig zij geweest zijn, gelijk stellen aan de Goddelijke Schriften". Dat geldt vanzelfsprekend ook van onze Belijdenisgeschriften. Ze staan niet boven en niet naast, maar onder de Schriften, die wijs kunnen maken tot zaligheid. Daarom hebben wij bezwaar als er gezegd wordt en geëist wordt van anderen te zeggen dat ze de Schrift nasprieken zonder meer. Dan stelt men ze naast de Schrift. Dan zouden we er eenvoudig van moeten afblijven. Dan zouden we tegen geen term of woord bezwaar mogen hebben.

Daarom zeggen we: naar hun bedoeling zijn ze een weergave van de waarheid van de H. Schrift en die geven ze ook metterdaad weer. Dat wil zeggen: op menselijke en dus onvolkomen en gebrekkige wijze.

De waarheid der H. Schrift wordt in de belijdenis verklaard, samengevat en beleden. "Maar de Gereformeerden, schoon in deze bedeling der kerk ene belijdenis noodzakelijk achtende, om het Woord Gods te verklaren, de ketterijen te weren en de enigheid des geloofs te onderhouden, bestreden zo sterk mogelijk, dat de belijdenis ook maar enig gezag zou hebben naast de Schrift. De Schrift is alleen norm en regel voor geloof en leven; de belijdenis verdient alleen geloof, omdat en in zover zij met de Schrift overeenkomt en blijft, als feilbaar mensenwerk, revisibel en examinabel aan de Schrift" (H. Bavinck, Dogmatiek I, blz. 73).

Verwerpen we daarmee de waarheid, die in deze geschriften wordt beleden? Geen sprake van. Wij staan ten volle achter onze ondertekening van de belijdenisgeschriften en waarderen ze ten volle.

Het is een wonder in onze ogen hoe de Here, na donkere eeuwen, in de dagen van de Reformatie Godvruchtige en getrouwe leraars heeft gegeven die de waarheid der Schrift weer kenden, weer wisten te formuleren en verdedigen en als ze daartoe geroepen werden, ook bereid waren met hun leven ervoor te staan. We willen geen ontaard nageslacht zijn.

Maar óók zij waren mensen. En ook van hen geldt dat de allerheiligste nog maar een klein begin heeft van de nieuwe gehoorzaamheid.

Moeten we dan geen gravamen indienen tegen dit of dat? Dat zou nodig zijn als we bezwaren zouden hebben tegen enig stuk der leer. Maar die hebben we niet. Waarom vertrouwt men dat niet van sommigen van ons? Waarom heeft men zo'n angst voor afwijking? Angst is een slechte raadgever. Waarom niet een beetje meer gedaan naar I Corinthe 13 : 7: "Alles bedekt zij (de liefde), alles gelooft zij, alles hoopt zij, alles verdraagt zij"?

☆☆☆

Zijn we het licht der wereld?

Men hoort soms zeggen: "Zij zien de kerk niet meer". We kunnen het in Kampen horen van broeders, die de Nieuwe Kerk niet meer bezoeken: "Jullie ziet de kerk niet meer". Wat dat precies betekent is moeilijk te zeggen. Wij vrezen, dat de wereld de kerk bij ons niet meer ziet. Omdat we zo weinig werkelijk kerk zijn. Omdat wij het licht van het Evangelie zetten onder de korenmaat van twisten en kwesties. Hoe ter wereld moet de wereld bij ons de kerk wel zien? Is dat de kerk, die haar leden hartinfarcten en overspanningen bezorgt? Hoeveel dominees zijn in de loop der jaren al overspannen geweest? Hoeveel slapeloze nachten zijn er gevolgd op vergadering van kerkeraad of meerdere vergadering? Is dat de ware kerk, die haar kinderen het leven zuur maakt? Iemand heeft gezegd: Die vrijgemaakte kerken gelijken op een auto, waarvan de motor geweldig raast, maar die niet vooruit komt. Moeten we ons dat niet aantrekken en moeten we ons niet bekeren van broederstrijd en theologen-ruzie?

De wereld lacht om ons en de kerk-om-ons-heen huilt. Als iemand zou zeggen: Het kan mij niet schelen wat de wereld of anderen van ons zeggen dan zouden we willen wijzen op enkele Schriftwoorden ter overdenking:

"Laat zo uw licht schijnen voor de mensen, opdat zij uw goede werken zien en uw Vader, die in de hemelen is, verheerlijken". Matth. 5 : 16.

"Uw vriendelijkheid zij aan alle mensen bekend". Fil. 4 : 5.

"Hij (een ouderling) moet ook gunstig bekend zijn bij de buitenstaanders, opdat hij niet in opspraak kome en in een strik des duivels valle." I Tim. 3 : 7.

Laten we toch ophouden zo tegen elkaar te keer te gaan, dat de wereld ons een "lachertje" vindt en al wie de HERE vreest om ons huilt. Laten we toch op-

houden "de mug uit te zeven en de kameel door te zwelgen". We maken ons druk om kwesties, die over tien jaar vergeten zijn. Menige broeder weet nu al niet waarom het gaat. En we brengen van het leven naar het Evangelie van Christus bitter weinig terecht.

Zeeën van tijd en kracht en geld en rust worden besteed aan broedertwisten en strijd over kwesties, die aan de rand van de waarheid liggen. In fundamentele dingen zijn we het allen eens. Als we zo doorgaan gelukt het de duivel ons met bijzaken zó bezig te houden, dat we de strijd tegen de duivel zelf en tegen de eigenlijke zonden vergeten. We zijn verwaarloosde strijders voor allerlei waarheids en beschouwingen, maar wat komt er terecht van de strijd tegen de werkelijke zonden, die vanuit de wereld bij ons binnendringen? Wat komt er terecht van de ware godsdienst, die bestaat in het bezoeken van weduwen en wezen en het zich onbesmet bewaren van de wereld? Men vecht op menige kansel tegen windmolens. Tegen oecumenisme en wereldraad wordt gepreekt in kerken, waar de hoorders in het geheel geen oecumenistische neiging vertonen. Er wordt gepreekt tegen de O.B., die misschien door niemand, mogelijk door vijf mensen, gelezen is. Men let nauwkeurig op de kenmerken van de ware kerk als zuivere leer enz. Maar let men ook op de kentekenen van Gal. 5 : 22: "Maar de vrucht van de Geest is liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, vriendelijkheid, goedheid, trouw, zachtmoedigheid, zelfbeheersing"?

Vragen leden van de synode zich wel eens af, wat er van hun eigenlijke werk terecht komt? Hetzelfde kan gezegd worden van classes en kerkeraden. Wordt daar de "goede strijd gestreden"? God opene de ogen voor de echte vijanden en de feitelijke zonden en de werkelijke noden.

☆☆☆

Rustig 't eigenlijke werk doen

In roerige dagen tijdens of na een synode is er in Opbouw meermalen op aangedrongen rustig met het eigenlijke werk door te gaan. Dat doen we nog maar eens. Het gevaar bestaat, dat we in onze gedachten en gesprekken almaar bezig zijn met de O.B. en met de scheuringen hier en dáár en met de synode die dit of dat besloten heeft en met de vraag wat er nu van de Hogeschool zal worden. Alles belangrijk genoeg, maar het belangrijkste is dat een dienaar des Woords het Evangelie verkondigt en al wat de Here bevolen heeft. Daarbij mag hij de synode de synode laten en de O.B. de O.B. en kwesties kwesties. Hij moet verkondigen de menigerlei genade Gods. Dat is zijn hoofdtaak. Naar de opdracht van Hem, die onze enige Meester en Leidsman is en die ons tot kinderen maakt van onze Vader in de hemel. Laten alle ambtsdragers denken aan het woord van Paulus uit I Thess. 5 : 14: "Wij vermanen u, broeders, wijst de ongeregelde terecht, beurt de kleinmoedigen op, komt op voor de zwakken, hebt geduld met allen, Ziet toe, dat niemand kwaad voor kwaad vergeldt, maar jaagt te allen tijde het goede na, jegens elkander en jegens allen."

En laten we ons allen voor de HERE verootmoedigen. Verbijsterd vragen we ons af: Waarom slaat de HERE ons zo? Zou het niet zijn om onze hoogmoed? Dachten we niet, dat Hij het nogal met ons getroffen had? Was het niet te veel "gloria victoria" bij ons? Waren we niet trouwer en vromer en actiever dan anderen? Wordt aan ons bewaarheid, wat er geschreven staat dat hoogmoed voor de val komt? Voor ons is dit geen vraag meer.

We willen ook onze eigen schuld in de huidige situatie niet ontkennen. Ook wij hebben meegedaan aan het "gloria victoria".

En juist nu de HERE ons tegenkomt willen we bedenken dat de oordelen des HEREN verdiend zijn en dat we het Nehemia moeten nazeggen "ook ik en mijn familie, wij hebben gezondigd".

Wij willen ook bedenken dat de oordelen des HEREN nooit willekeurig zijn.

Als de mens in het paradijs als God wil zijn, dan gebeurt dat ook. Dan zegt de HERE ook "zie de mens is geworden als Onzer een". Dan kent de mens het kwaad, maar hij is dan geneigd tot alle kwaad.

Als Israël de baals gaat dienen, dan komen de volkeren van de baals om het te verdrukken.

Als Israël het Woord Gods gaat uitleggen op eigen wijze, dan komt er een deksel op het hart.

En laten we allen vooral denken aan een godzalige wandel. Laten we niet op elkander schelden. Ook niet op hen, die menen zich te moeten afscheiden.

Laten we ook maar niet te veel redeneren en debatteren en "zieltjes winnen". De meningen zijn vaak zo vastgeroest, dat redeneren niet meer helpt. Misschien helpt een godzalige wandel nog wel. Beschouwingen drijven ons uiteen. Wie weet gaat men door met schorsen of doleren. We staan er machteloos tegenover. Mogelijk komt menigen alleen te staan. Maar hoe dan ook, laten we dicht bij de HERE leven. Het leven en de zaligheid in Hem alleen zoeken. En naar uitwijzen van het Evangelie leven. Als de "anderen"

dat ook doen zullen we elkaar wel weer vinden. En laten wij niemand uitsluiten die de HERE naar Zijn Woord niet uitsluit en geen gemeenschap weigeren met iemand, die met ons heeft dezelfde Here en dezelfde Vader. We willen eindigen voor heden met de woorden van Paulus: "Als gevangene in de Here vermaan ik U dan te wandelen waardig der roeping waarmee gij geroepen zijt, met alle nederigheid en zachtmoedigheid, met lankmoedigheid en elkander in liefde te verdragen, en u te beijveren de eenheid des Geestes te bewaren door de band des vredes: één lichaam en één Geest, gelijk gij ook geroepen zijt in de ene hoop uwer roeping, één Here, één geloof, één doop, één God en Vader van allen, die is boven allen en door allen en in allen." Ef. 4 : 1-6.

Redactie.

TE BERDE

Kampen heeft gesproken! De senaat van de Theologische Hogeschool van de Gereformeerde Kerken in Nederland heeft onder goedkeuring van de deputaten-curatoren, met uitzondering van twee leden van dit college, besloten, dat in plaatsen waar twee gereformeerde kerken elkaar de wettigheid betwisten, die kerk als wettig beschouwd moet worden waarvan de kerkeraad zich gekant heeft tegen de Open Brief. Dit is kort weergegeven de inhoud van een aantal lange zinnen uit het kort verslag van de vergadering van voormalige deputaten-curatoren. Iets uitvoeriger toegelicht: De senaat kan natuurlijk niet uitmaken welke van de twee kerken nu de wettige is, mááár, als er in een plaats een A- en een B-kerk is, dan worden de aankomende theologische studenten met een attest van een kerkeraad die "de Open Brief geen gewichtige reden tot nadenken" gegeven heeft, niet als de andere aankomende studenten zonder meer toegelaten. Nee, zij moeten eerst zich aan een onderzoek inzake hun belijdenis onderwerpen.

Wij zijn vast zo vrij geweest om de betekenis van de tussen aanhalingstekens geplaatste woorden te vertalen met: geen principiële bezwaren hebben tegen de Open Brief. We laten het aan de lezer over wat verstaan moet worden onder: het onderzoek naar hun belijdenis.

We schreven hierboven: de senaat... en dat is op zichzelf juist. Zoals bekend bestaat de senaat uit de hoogleraren Van Bruggen, Doekes, Kamphuis, J. H. Schilder en Veenhof. Het is bekend dat de eerste vier genoemden zich aangesloten hebben bij die kerkelijke groepering waarbij de vrijmaking gezien moet worden als een zoveelste uitleiding uit Egypte, een daad Gods, en dat prof. Veenhof nog steeds opgaat naar die vrijgemaakte kerk, waarvan één van de vier predikanten de Open Brief heeft ondertekend zonder dat hij daarover door zijn kerkeraad is vermaand. Het is duidelijk welke personen in dit hooglerarencollege voor dit besluit gestemd hebben. We krijgen nu wel het merkwaardige situatie dat vier hoogleraren al vast het doemvonnis over hun collega hebben uitgesproken voordat de synode in deze een besluit genomen heeft. Blijkbaar hadden deze vier zo'n haast om de Theologische Hogeschool tot "hun opleidingsinstituut-van O.B.-smetten-vrij" te krijgen dat zij niet de hoffelijkheid t.a.v. hun collega — nota bene hun oudste collega die de hitte van de vrijmakingsstrijd getrotseerd heeft — konden opbrengen om nog "even" met dit besluit te wachten.

Indertijd, lang geleden — wèl twintig jaar — werd de synodale kerken verweten dat zij een vierde formulier er bij gemaakt hadden. Wie dat zeiden??

Indertijd, héél lang geleden — wèl vijf en twintig jaar — werden er bezwaren gemaakt tegen de toenmalige synode dat deze zo maar zaken behandelde die niet door de kerken op de synodetafel gelegd waren, met alle bezwaren van dien.

En nu?

Wat heeft dit ons, wat heeft dit u en wat heeft dit mij te zeggen?

Westerhuis

Yolande moet trouwen

Ja, Yolande moet trouwen.

Vanmorgen kwam de kennisgeving: hebben het genoeg mede namens wederzijdse ouders enzovoort. Kerkelijke bevestiging zit ook snor. Receptie enzovoort enzovoort. U kent dat.

Zo, ze hebben het genoeg dus. Het blijft geheel aan hun kant. De vader en moeder van Yolande zijn in elk geval verslagen. Die zagen er heel geen genoeg in. Die zullen wat tranen vergieten om het genoeg van hun kinderen.

Hadden zo'n Christelijk bolwerkje gevormd rond hun gezin. Hebben hun kinderen laten zien hoe de wereld is, waarin ze leven. Hebben hun kinderen terdege geleerd, dat ze niet van de wereld zijn, al zitten ze er midden in. Hebben hun kinderen echt niet klein gehouden, maar ze op de been geholpen. Hebben hun kinderen een groot vertrouwen en veel vrijheid geschonken. Hebben hun kinderen geleerd op de klok te kijken en hun tijd te verstaan. Hebben hun kinderen laten zien wat er te koop is — en dat de meeste schijn bedriegt. En hier is dan hun beloning.

—o—

Ja, want Yolande moet trouwen.

Jongens, wat komt haar dat ongelegen. Stom hoor. Haar vrijer nog in geen velden of wegen afgestudeerd. Laat staan een inkomen.

Yolande zal dus zelf wel moeten werken voor twee; om niet te zeggen voor drie. Zolang de voorraad strekt.

D. W. L. Milo

Dat is wat anders dan doktersvrouwje spelen, visites ontvangen, een dagmeisje narijden en winkelen met een vriendin. Dat had ze gedacht! Ze moet zien dat ze haar baan mag aanhouden, tussen al die stom grinnekende collega's. Ze kan haar pret wel op.

Hebben het genoeg, heet dat. Stom hoor.

—o—

Ja, Yolande moet trouwen.

Haar vrijer heeft het op, de soos verteld. Zo nonchalant mogelijk, tussen het ongeluk van minister Vondeling en de Israëliëse grensregeling in: Yolande en ik gaan trouwen....

De jonge medici hebben gebruld. Pech gehad, jongetje? Heb je nog deskundige voorlichting nodig? Wel eens van de pil gehoord? Yolande moet trouwen zeg je — maar weet je zeker dat jij ook....?

Niets is de vrijer van Yolande bespaard. Hij heeft de klappen op zijn schouder grimmig gecincasseerd, heeft een bierfuis gegeven, die klonk als een klok, heeft de intimi op borrels getraceerd en verder alles gedaan en gelaten, om ze hun koppen maar dicht te laten houden.

Zijn financiële positie is rot. Behalve zijn beurs heeft hij een studie-lening lopen, nog al wat gepoft, de oude heer enkele malen een poot uitgedraaid, en nog wat kleinere zorgen. Daar moet nodig dit nog bijkomen. Hij is ook altijd het verhaakte neusje geweest.

En dan die Yolande — hij had haar nu toch voor pienterder aangezien. Wat moet die nu doktersvrouw worden. Om je misselijk te lachen. "Hebben het genoeg", grijnst hij.

—o—

De vader van Yolande heeft zijn eigen gedachten.

Hij denkt steeds aan de revue Heerlijk Duurt Het Langst, van Annie Schmidt, die hij onlangs met moeder is gaan zien. Eerlijk, ze hebben wat afgelachen. Maar moeder was toch maar half gesticht. Het cynisme, waarmee in het amusement de "liefde" wordt behandeld, tastte eigenlijk alles aan, wat ze samen zorgvuldig hadden opgebouwd. Hij had er eerst niet te zwaar aan getild; minder dan zij.

Maar achteraf bleef een liedje in zijn hoofd

rondspoken. Over een flegmatiek mediterende vader en zijn dochttertje. Ze waren vroeger samen uit wandelen gegaan, "op een mooie pinksterdag, samen in de zon". Bloempjes plukken, eendjes voeren. Zeggen dat het hondje niet bijt. En het dochttertje vertrouwde vader nog. — Precies als vroeger met Yolande. —

Later was het vertrouwen geleidelijk minder geworden, zong de ballade verder:

Als het kindje groter wordt
(bloempje in de knop)
zou je tegen alle grote jongens
willen zeggen: handen thuis en l.... op!

Precies als met Yolande. De zorgen van haar vader groeiden evenredig aan haar charmante zorgeloosheid. Er kwam afstand. Meer afstand dan het leeftijdsverschil nodig maakte. Yolanda was een kind van haar tijd geweest — haar ouders waren niet meer dan een paar muf-ouderwetse goedaardige zedeprekertjes. Geloofden nog dat het hondje bijt. Wisten nog wat mag en niet mag. Te goed voor deze tijd. Complimenten van Yolande.

Haar vader bepeinst cynisch het vervolg van de ballade — die vandaag heel niet geestig meer lijkt:

Morgen kan ze zwanger zijn,
of misschien vandaag....
't Kan van de behanger zijn,
of van een franse zanger zijn,
of misschien van iemand uit den Haag.

Hij herinnert zich tot in de scherpste details, hoe de zaal reageerde op dit surrealisme. Goeddeels met een pret-explosie. Aan de andere kant met een serie schrik-uitroepen van bezorgde moeders.

De moeder van Yolande vond er niets meer aan. Had ze een voorgevoel van de komende ramp? Of was het omdat — terwille van het publieke vermaak — het heiligste van het gezin in scherven werd gegoooid? Onbegrijpelijk, vindt vader nu, dat hij zo'n pret heeft gehad om dit stom-ordinaire liedje, waarin een gestopte trompet honend zat mee te janken:

Nu kan vader vloeken, smeken,
dreigen, preken....
.....
Vader is een hypocriet,
vader is een nul,
vader is er enkel en alleen maar
voor de centen en de rest is flauwe kul.

Net als bij Yolande. Mede namens wederzijdse ouders heeft het kind genoeg. En vader zucht in grimmig zelfbeklag het slot van de ballade: kon hij nog maar eenmaal vertrouwelijk met zijn kleine meisje lopen wandelen, op een mooie pinksterdag, samen in de zon samen in de zon....

—o—

Maar dat is voorbij. Want Yolande moet trouwen.

Moeder zegt er weinig van. Die is wat bleker dan anders. Gaat bij tijden een deuntje huilen op de slaapkamer. Loopt gebukt, alsof zij alle schuld draagt. Zoekt naar verontschuldigheden voor haar dochter. Gevoelt het faillissement van haar opvoeding scherper dan vader.

Het erge is niet meer wat de mensen zeggen. Het erge is niet eens, dat Yolande haar ouders bedrogen heeft. Het erge is, dat haar kind niet op Gods tijd heeft gewacht, niet met Hem gerekend heeft. Haar kind heeft — haar kinderen hebben Gods geschenk gestolen, in plaats van gekregen. Daarover tobt de moeder van Yolande. Daarover belijdt zij schuld. Mede namens wederzijdse kinderen.

Maar dan denkt ze ook vertederd aan het nieuwe leventje. Het nieuwe begin, dat ons na elke zonde geschonken wordt.

Haar dochter is in verwachting — het is moeder, of ze zelf weer verwacht. Ze moet zorgen voor Yolande. En voor haar kindje. Ze zal een kamer afstaan en inrichten voor de jongelui. Het gezin zal zich behelpen. Moeder zal het klaren. Met het geld. Met de hulp. Met de inrichting. Met de bruiloft.

En vooruit — ze zal zorgen, dat de kinderen een prettige dag hebben!

Aantekeningen bij de Kerkenordening

XXIV

Van de censuur en kerkelijke vermaning

(1)

De Heidelbergse catechismus zegt in zondag 31: „Van henlieden door het verbieden der sacramenten uit de christelijke gemeente en van God zelf uit het rijk van Christus gesloten worden.” Wanneer aan een lid der gemeente het gebruik van de sacramenten wordt verboden wordt hem daarmee gezegd dat God hem uit het rijk van Christus sluit. Dit is in overeenstemming met wat Jezus zegt: „Hij zij u als de heiden en de tollenaar.” Voor heidenen en tollenaars is er geen plaats in het koninkrijk Gods.

Bij de censuur en kerkelijke vermaning heeft de gemeente het eerste woord en ook het laatste. Het eerste woord is niet aan de kerkeraad maar aan de broeders en zusters die leden der gemeente zijn. Het laatste woord is niet aan de kerkeraad, nog minder aan een meerdere vergadering, het laatste woord is aan de broeders en zusters samen: „Opdat zijn afsnijding, zo hij hardnekkig blijft, met stilzwijgende bewilliging der kerk geschiede”, zegt art. 77 van de kerkenordening. In het formulier voor bevestiging van ouderlingen staat: „Zeg het der gemeente; hetwelk geenszins verstaan kan worden van alle lidmaten der gemeente ieder in het bijzonder, maar zeer bekwaamelijk van degenen die de gemeente waarvan zij verkoren zijn regeren.” Maar dat kan ook geenszins verstaan worden alsof de gemeente uitgeschakeld zou zijn zodra de zaak een zaak van de kerkeraad is geworden. De censuur of kerkelijke vermaning is niet een zaak van de opzieners der gemeente al hebben die daarbij een bijzondere taak, de censuur of kerkelijke vermaning is een zaak van de gemeente, van de broeders en zusters der gemeente, en de gemeente heeft daarbij het laatste woord. Geeft de gemeente haar bewilliging niet dan gaat de zaak niet door, zolang men zich nog aan de Schrift houdt en aan de kerkenordening.

Men kan er allerlei bezwaren tegen aanvoeren dat bij de censuur de gemeente het laatste woord heeft en de beslissing aan de gemeente is. Wanneer men oordeelt naar het burgerlijke recht en naar het strafrecht zoals dat in de wetten des lands is vastgelegd, kan men het ongerijmd noemen. Maar het is niet de vraag of het ons ongerijmd in de oren klinkt, het is de vraag hoe het naar de Schrift moet zijn en hoe de Here wil dat het in zijn kerk zijn zal. De Here zegt: „Zeg het aan de gemeente; indien hij naar de gemeente niet luistert, dan zij hij u als de heiden en de tollenaar.” Het komt wel eens voor dat iemand die nauwkeurig wil weten hoe het zit met het recht in de kerk, aan een van de hogescholen rechten gaat studeren. Aan die hogescholen wordt in de faculteit der rechten het recht in staat en maatschappij onderwezen en dat is toch heel wat anders dan het recht in de kerk des Heren. Zelfs al zou bij het vaststellen van het recht voor staat en maatschappij ook naar de Schrift worden gevraagd dan nog gaat het daarbij over heel wat anders. We weten dat men in de faculteit der rechten aan de hogescholen geen of nauwelijks enige aandacht heeft voor de Schrift; men gaat daar veel liever in de leer bij de Romeinen en de Germanen uit de oudheid, die heidenen waren, en bij de wereld van onze dagen. Moeten wij aan de heidenen van voorheen en aan de wereld van nu vragen hoe het recht in de kerk des Heren besteld moet worden? Het bestellen van het recht in de kerk des Heren is wel eens ver van de letter en de geest van het evangelie. Is niet een van de oorzaken daarvan dit dat we veel te veel aan de wereld hebben gevraagd hoe het moet en veel te veel de wereld hebben nagevolgd, en veel te weinig hebben gevraagd wat de Schrift zegt?

Er bestaat over de censuur en kerkelijke vermaning een berg van boeken en geschriften, in de loop der tijden opgestapeld. Op vele synoden kwam de zaak ter sprake. Daar werden rapporten uitgebracht, besluiten genomen, commissies benoemd, adviezen gegeven,

en zo meer. Als men eens op een stapel legt alleen maar wat synoden van de kerken der reformatie in ons land met betrekking tot dit onderwerp hebben gegeven, wordt de stapel al zo hoog dat er moed voor nodig is om met het onderzoek ervan te beginnen, en veel volhardingsvermogen en een zee van tijd om het door te werken. Daarnaast is er de berg van boeken en geschriften in binnen- en buitenland door geleerde en minder geleerde broeders over dit onderwerp geschreven. 't Is onmogelijk voor een mens om dat door te werken. Ondanks het afschrikwekkende van de hoogte van de berg van boeken en geschriften over dit onderwerp ben ik er toch zo dicht bij genaderd dat ik er toch wel iets van gelezen heb. Wat ik ervan gelezen heb kan ik in tweeën onderscheiden. Het ene zegt, vaak met veel omhaal van woorden en soms met vertoon van geleerdheid, waarheden als koeien, die elke broeder die in de Schrift thuis is allang wist. Het andere zegt dat het zó kan zijn, en ook wel zó, en ook nog wel anders, en dat men goed moet onderscheiden. Wie zo spreekt heeft altijd gelijk maar helpt niemand uit de moeilijkheden.

De berg van rapporten en besluiten en adviezen en zo meer die de synoden hebben opgestapeld en die ze nog steeds hoger maken, en daarbij de berg van boeken en geschriften die over het onderwerp geschreven zijn in binnen- en buitenland, maken de indruk dat het met het bestellen van het recht in de kerk des Heren een zeer ingewikkelde zaak is, zo ongeveer even ingewikkeld als het bestellen van het recht in staat en maatschappij. Voor het bestellen van het recht in staat en maatschappij zijn ervaren rechtsgeleerden nodig, mannen die van de studie van het

K. Doornbos

recht hun levenswerk maken, en daarbij zijn er daarvoor nodig rechtbanken en gerechtshoven met de nodige rechters en een koning als de opperste macht hebbende, ook de opperste rechterlijke macht. Wanneer in de kerk het geloof inzinkt en de Schrift op de achtergrond komt, krijgt men in de kerk dezelfde ontwikkeling. Ga de geschiedenis van de kerk maar na, waar ook ter wereld, en ge kunt overal dezelfde ontwikkeling zien bij Rooms en on-Rooms. Overal ontwikkelt zich het recht in de kerk naar het model van het recht in staat en maatschappij. Soms schuwt men in de kerk nog de naam van rechtbanken en rechters en hoger beroep maar de zaak is er al lang, en het kerkrecht is een wetenschap geworden die aan de hogescholen wordt onderwezen. En nog klagen sommigen dat aan het kerkrecht zo weinig aandacht wordt besteed. Maar gaat het zo goed in de kerken nu het kerkrecht een wetenschap is geworden en de kerkelijke rechtbanken vol van ijver zijn?

Misschien zal iemand zeggen dat men voor de kennis van het recht in de kerk des Heren dan eens moest ophouden met bij de wereld in de leer te gaan en met de wereld na te volgen en terug moest keren tot de Schrift. Dat zou zeker goed zijn en dat is voor het welzijn, ja voor het behoud van de kerk noodzakelijk. Willen we de kerken helpen en meewerken aan hun genezing, dan moeten we beginnen met te luisteren naar de Schrift en met de Schrift voortgaan en ook eindigen met de Schrift.

Tot wie richt de Schrift zich als ze spreekt over het bestellen van het recht in de kerk des Heren? De Schrift richt zich wel eens tot de opzieners der gemeente en zegt: „Gij ouderlingen...” en zegt wat de opzieners moeten doen. Opmerkenswaardig is het dat de Schrift zich nooit richt tot een kerkeraad. De regel is dat de Schrift, ook wanneer het gaat over het recht in de kerk, zich richt tot de gelovigen, tot de broeders en zusters, leden der gemeente. Paulus schrijft in Gal. 6:1: „Zelfs indien iemand op een overtreding betrapt wordt, helpt gij, die geestelijk zijt, hem terecht in een geest van zachtmoedigheid,

ziende op uzelf, gij mocht ook eens in verzoeking komen.” Dat schrijft de apostel niet aan de kerkeraad maar aan de gemeente en elk lid ervan. In 1 Cor. 5:13 vinden we hetzelfde. Daar zegt de apostel: „Doet, wie niet deugt, uit uw midden weg.” Dat zegt hij tot de gelovigen te Corinthe, tot elk ervan afzonderlijk en tot allen samen. Aan de avond van de dag van zijn opstanding vindt Jezus in de opperzaal te Jeruzalem een gemengd gezelschap. Daar zijn niet alleen mannen die Hij als apostelen de wereld inzenden zal, daar zijn ook anderen, mannen en vrouwen. Tot die allen zegt Hij: „Gelijk Mij de Vader gezonden heeft zend Ik ook u.” Zij allen worden de wereld in gezonden zoals de Vader Hem naar de wereld had gezonden. De Vader had Hem naar de wereld gezonden om de woorden die de Vader Hem gegeven had aan de wereld bekend te maken. Hij zendt nu hen met de woorden van de Vader de wereld in. Zij moeten dat gedeelte van zijn werk voortzetten. Dat moeten niet alleen de apostelen doen, dat moeten allen doen, elk naar de gelegenheid die zich aan hem voordoet. Bij dezelfde gelegenheid zegt de Here: „Wie gij de zonden kwijtscheldt, die zijn ze kwijtgescholden; wie gij ze toerekent, die zijn ze toegerekend.” Dat zegt de Here tot allen die daar zijn. En wat Hij toen tot die mannen en vrouwen heeft gezegd blijft Hij zeggen tot alle gelovigen van alle volgende geslachten. Ik weet wel dat de Here in zijn kerk de ambten heeft ingesteld en dat niemand het zich mag aanmatigen de ambtsdragers op zij te dringen om zelf de aldus vrijgemaakte plaats in te nemen, maar ik weet ook dat elk gelovige het zwaard des Geestes ter hand nemen moet. Dat zwaard des Geestes is Gods Woord. Dat Woord is niet afhankelijk van wie er mee komt. Het ambt brengt niets toe aan de kracht van het Woord; wie geen ambtsdrager is verzwakt het Woord niet doordat hij niet in het ambt staat. Wat met dat Woord in de hand op aarde gebonden wordt zal in de hemel gebonden zijn, wat op aarde met dat Woord in de hand ontbonden wordt zal in de hemel ontbonden zijn. God oordeelt in dit en in het toekomstige leven naar het getuigenis van het Evangelie. Het getuigenis van het Evangelie is altijd hetzelfde, uit welke mond het ook komt. Het Woord verliest niet het minste van zijn waarheid en kracht doordat het maar een eenvoudige man of vrouw is die het spreekt. En wanneer in 's lands raadsalen het Woord gesproken wordt bindt of ontbindt daar dat Woord. Het hindert niet dat de man die het daar spreekt geen ambtsdrager is. En het hindert ook niet dat het daar niet ter tafel wordt gebracht door een kerkelijke vergadering. Een kerkelijke vergadering heeft daar trouwens geen roeping en zou niets aan de kracht van het Woord kunnen toevoegen.

„Doet wie niet deugt uit uw midden weg”, zegt Paulus tot de broeders en zusters te Corinthe. Wie niet deugt! Uit de brief aan de Corinthiërs blijkt wel wat er aan de hand is met de man die niet deugt. Paulus schrijft: „Wanneer wij vergaderd zijn, gij en mijn geest met de kracht van onze Here Jezus, leveren wij in de naam van de Here Jezus die man aan de satan over tot verderf van zijn vlees, opdat zijn geest behouden worde in de dag des Heren.” De Heidelbergse catechismus heeft het goed begrepen van hoeveel ernst de ban is: van God zelf uit het rijk van Christus gesloten worden. Het betreft iemand die niet van Christus is en daarom in de gemeente niet thuis hoort. Paulus maakt er de Corinthiërs een verwijt van dat ze niet zien dat de man over wie het gaat niet van Christus is, of, indien ze het wel zien, hem toch maar als een broeder in de gemeente houden. Men moet niet zeggen dat de Corinthiërs niet in het hart van die man hebben kunnen zien evenmin als andere mensen iemand in het hart kunnen zien. Wanneer men zegt dat er toch ook een oordeel over het hart van een mens wordt gesproken wanneer men van hem zegt dat hij geen deel heeft in het rijk van Christus, is dat juist. Van dat hart wordt gezegd dat de liefde tot Christus er niet in woont. Maar dat gebeurt niet omdat men tevoren in het hart van zo iemand heeft gezien en dat hart ter dege heeft onderzocht. Men

oordeelt over het hart van een mens naar wat er uit het hart naar buiten komt. Wat naar buiten komt kan men zien en dat maakt openbaar wat erin zit. Zo hebben de apostelen ook over het hart van een mens geoordeeld hoewel zij door een bijzondere openbaring nog wel eens meer wisten dan een ander. Petrus zegt tot Ananias: „Waarom heeft de satan uw hart vervuld?” Dat is een oordeel over het hart van Ananias, maar dat oordeel over het hart van Ananias is gegrond op wat Ananias doet, op dat wat uit het hart van deze man naar buiten komt. Petrus zegt tot Simon de tovenaer: „Uw hart is niet recht voor God.” Dat is weer een oordeel over het hart. Maar ook dit oordeel over het hart is gegrond op wat er uit het hart van Simon naar buiten komt.

Paulus verwijt de Corinthiërs dat ze de tucht niet goed oefenen. Dat verwijt geldt niet alleen de opzieners der gemeente, dat verwijt komt tot allen. De opzieners kunnen evenmin een mens in het hart zien als anderen; over wat uit het hart naar buiten komt kunnen allen oordelen. En allen in Corinthe hadden daarover moeten oordelen. Paulus maakt er de broeders en zusters te Corinthe geen verwijt van dat ze die man niet in het hart hebben gezien en ze dat hart niet grondig hebben onderzocht, maar hij maakt er hun wel een verwijt van dat ze iemand die zo doet, als een broeder in de gemeente houden, alsof iemand die zo doet de Here Jezus Christus kon liefhebben in onverderfelijkheid.

Met betrekking tot de tuchtzaak te Corinthe richt de apostel zich tot de hele gemeente aldaar. Is de hele gemeente bekwaam om de tucht te oefenen zoals de Here wil dat er tucht geïoefend zal worden? Wanneer een gemeente naar het Evangelie iemand uitbant zegt zij hem dat in zijn hart de liefde van Christus niet woont en hij daarom geen deel heeft in het koninkrijk Gods. 't Is niet zo dat zo iemand wel een christen is maar niet een gereformerd christen en hij allicht een goed hervormde zou zijn en hij veel kans maakt langs de hervormde ladder de hemel binnen te komen. Wee de gemeente die een kind Gods uitbant, al is het dan ook een kind Gods dat moeite geeft. Voor moeilijke kinderen Gods heeft de Here een andere manier van doen voorgeschreven. Durft de gemeente het niet aan een lid der gemeente aan te zeggen dat hij Christus niet liefheeft en hij daarom geen deel aan Christus heeft, dan moet ze hem niet uitbannen. Is de gemeente bekwaam om naar waarheid te oordelen en met het scherpe zwaard van de tucht een rechte slag te doen? Is het niet veiliger de tucht bij uitsluiting te geven in de hand van de opzieners der gemeente, en voor alle zekerheid daarbij de hulp in te roepen van de meerdere vergaderingen of van deputaten van meerdere vergaderingen?

Als antwoord op deze vraag stellen wij een wedervraag, deze: „Wat zegt de Schrift?”

De Schrift spreekt niet van meerdere vergaderingen of van deputaten van zulke vergaderingen. Paulus zegt niet tot de Corinthiërs dat ze voor dat moeilijke geval van tucht hulp van buiten de gemeente hadden moeten inroepen. Men moet ook niet aankomen met de tegenwerping dat in Paulus' dagen de apostelen nog leefden en die te hulp konden komen. Paulus maakt er de Corinthiërs geen verwijt van dat ze met dat moeilijke geval niet bij hem gekomen zijn om raad en hulp. Hij maakt er hun een verwijt van dat ze niet zelf hebben gedaan wat ze zelf hadden moeten doen. Hadden zij het zelf kunnen doen zonder hulp van de apostel en zonder enige andere hulp van buiten de gemeente? Zeker hadden ze dat gekund indien ze maar sterker waren geweest in het geloof, indien hun liefde tot God en zijn dienst maar groter was geweest, indien ze maar meer vruchten des Geestes hadden voortgebracht. Vruchten des Geestes kunnen van buiten de gemeente niet worden aangevoerd, gebrek aan geloof kan men van buiten de gemeente niet aanvullen. De Schrift roept de gemeente om tucht te oefenen, zij moet dat zelf doen en het niet aan anderen overdragen of overlaten.

Maar de Schrift roept de gemeente ook tot geloof en tot het voortbrengen van vruchten des geloofs. Als de gemeente het een niet doet, kan ze ook het ander niet doen. Als de gemeente het een doet, kan ze ook het ander doen. De Here roept geen kerkelijke rechtsgeleerden tot opzieners der gemeente, de Here

roept daarvoor heel gewone mannen die hun dagelijks beroep hebben om het brood voor hun gezin te verdienen, maar mannen des geloofs en met kennis van de Schrift en inzicht erin. En geloof en kennis van de Schrift vraagt de Here van heel de gemeente. Als dat ontbreekt is de gemeente nabij de verdwijning.

De ene gemeente is beter dan de ander en daarom zal het in de ene gemeente met de tucht beter gaan dan in de andere. De gemeente van Sardes had de naam dat ze leefde maar ze was dood. De weinige getrouwen daar zullen het daar niet best hebben gehad. In Smyrna was er leven en werden de vruchten des Geestes gezien. Tussen deze twee uitersten stonden de kerken van Efeze, Pergamus en Thyatira, minder goed dan Smyrna, beter dan Sardes. Jezus zegt: „Wie gij de zonden kwijtscheldt, die zijn ze kwijtgescholden, wie gij ze toerekent, die zijn ze toegerekend.” Maar daarbij zegt Hij: „Ontvangt de Heilige Geest.” Zonder de leiding en de werking van de Heilige Geest gaat het niet. Of het met het oefenen van de tucht in een gemeente goed gaat of minder goed, of slecht, dat hangt af van de mate van de werking van de Heilige Geest in de gemeente. Wie de Geest van Christus niet heeft, komt Hem niet toe, want die is niet van Hem. Wie de Geest van Christus niet heeft kan niet geestelijk beoordelen, schrijft Paulus aan de Corinthiërs. (1 Cor. 2:14) Hoe zou zo iemand recht tucht kunnen oefenen? En als er velen in de gemeente zijn die niet geestelijk beoordelen kunnen gaat het met de tucht niet goed. Maar dan gaat het ook met andere dingen niet goed. Zie maar naar de gemeente van Corinthe. Daar ging het met het oefenen van de tucht niet goed maar dat was daar niet het enige dat daar niet in orde was. Er waren daar veel meer dingen waarmee het niet goed ging. Met de viering van het avondmaal ging het ook niet goed, de onderlinge liefde liet veel te wensen over, de broeders en zusters hadden twist met elkaar die soms zo hoog liep dat ze er de heidense rechter bij haalden; dat tuchtwaardige lid was niet het enige lid van de gemeente dat gezondigd had tegen het zevende gebod, al waren de andere gevallen minder ergerlijk. Met de leer was het ook niet in orde. Sommigen daar zeiden dat er geen opstanding der doden was, en dat was geen zaak van een theologische constructie, dat was geen splinterige kwestie. En als de een zich noemt naar Paulus en de ander naar Apollos, een derde naar Cefas en een vierde naar Christus, dan wijst dat op partijschappen. Dat waren de ranken, de kwade, die voortsporen uit de ene kwade wortel.

Welke was die ene kwade wortel?

Dat zegt Paulus in 1 Cor. 3:2. 't Is dit: „Gij zijt nog vleselijk.”

Zal het met de tucht in de gemeente weer goed gaan dan moet ze eerst van vleselijk weer geestelijk worden. En dat betekent dat de gemeente zich grondig moet bekeren. In een gemeente die staat in levend geloof en waar de werking van de Heilige Geest openbaar wordt in vruchten van het geloof gaat het met het oefenen van tucht goed. Men geeft daar de duivel geen plaats. Komt in zo'n gemeente al eens een verkeerd element, de man die niet deugt zal daar geen kans hebben. En dat zal hij zelf gauw genoeg merken. „Welke overeenstemming is er tussen Christus en Belial? Of welk deel heeft een gelovige met een ongelovige?” 't Is opmerkelijk welk een fijn gevoel een mens ervoor heeft of hij kans van slagen heeft of niet. Dat fijne gevoel heeft ook een mens die niet deugt. Als hij merkt dat hij geen kans van slagen heeft houdt hij zich rustig om een gunstig ogenblik af te wachten. Of hij gaat heen naar een andere gemeenschap waar men meer van zijn geest is en waar hij zich beter kan uitleven. En dat gaat in onze dagen nog al gemakkelijk, veel gemakkelijker dan een paar eeuwen geleden toen aan het breken met de kerk of aan het overgaan van de ene kerk naar de andere zoveel staatkundige en maatschappelijke verwickelingen verbonden waren. Er zijn in onze dagen kerken genoeg waarvan de deuren wijd openstaan. Een mens kan het nauwelijks zo raar doen of hij kan wel ergens kerkelijk een onderdak vinden. Dat is een van de oorzaken dat er zoveel kerken zijn. Er zijn er velen die wel naar de hemel willen, ze kunnen immers toch niet altijd op aarde blijven, maar ze willen niet jagen naar heilig-

making. De hemel willen ze niet opgeven want waar zouden ze heen moeten als ze de aarde moeten verlaten? Maar ze willen de wereld ook niet opgeven. En daarom gaan ze daarheen waar ze zoveel mogelijk van de wereld kunnen houden en waar de hemel zo goedkoop mogelijk wordt aangeboden. Of ze stichten een nieuwe kerk. Wie zal het hun beletten? Enige aanhang is wel ergens te vinden. En als ze weggegaan zijn hoort men ze, om zichzelf te rechtvaardigen, vaak schimpen op de duffe boel in de kring waar ze uit weggelopen zijn. De Franse schrijver Renan uit de vorige eeuw, een gewezen Rooms-Katholiek priester, zei eens: „De godsdienst van vele mensen komt hierop neer: Indien God geen hemel had en ook geen hel, dan zou ik Hem niet dienen.” De gemeente vindt het niet aangenaam dat er iemand heengaat. Het had ook anders kunnen gaan, zo iemand had ook door de bediening des Woords tot bekering kunnen komen en door de godzalige wandel der andere lidmaten voor Christus gewonnen kunnen zijn. Dat had ze liever gehad. Maar zo'n gemeente heeft de tucht geïoefend, en goed ook al is er ook met geen woord van de tucht gesproken.

Een gemeente die staat in levend geloof en vruchten des Geestes voortbrengt biedt de duivel weerstand. En aan die gemeente wordt Gods belofte vervuld: „Biedt weerstand aan de duivel en hij zal van u vlieden.”

VAN DE LITURGIE

*Omdat er een votum is
en een groot
omdat er liederen zijn
en gebeden
omdat er Schriften zijn
die kunnen opengaan
als een bloem
omdat er woorden zijn
die kunnen worden bediend
en tot Woord worden
en omdat er een zegen is
in Zijn naam
leef ik.*

*De Geest wentelt de steen af
van de put
voor mij veel te groot
en te zwaar
en ik kan drenken
want zie: water!*

*De schapen verzadigen zich
aan stilten
want er zijn stilten van
een half uur
in de hemel
en zij zijn vervuld
van beslissing
en van de schone toekomst
van de Zoon
en van ons.*

*Wij zullen gelukkig zijn
in de liturgie
levend
gelovend
liefhebbend
wachterend.*

*Wij zullen weldra staan
in de stilten
van Zijn dag.*

*Geprezen zij God die
de tijd geschapen heeft
en daarin het uur op zondagmorgen
tussen tien en elf
in mijn oude kerk.*

*Al mijn begeerten
gaan daarnaar uit.*

G. Boogaard

Uit: Tijd en Teken
Uitg. G. F. Callenbach n.v.
Nijkerk.

INGEZONDEN

Hooggeachte Heren en Broeders,

Zaten wij met z'n allen de kat eigenlijk een beetje uit de boom te kijken? In ieder geval heeft thans iemand het beestje met vaste hand de bel aangebonden.

Anders gezegd: ik ben erg dankbaar voor het "Ingezonden" van de heer A. Kadijk in "Opbouw" van 18 augustus.

Het werd inderdaad hoog tijd, dat we eens ronduit gingen praten over onze gezamenlijke houding tegenover de golf van sectarisme en scheuring, die ons dreigt te overspoelen. En br. Kadijk heeft m.i. een zeer waardevolle bijdrage tot dit gesprek geleverd.

Wanneer de Redactie het mij toestaat, zou ik graag aan dit gesprek deelnemen. En daarbij zou ik — met onverminderde waardering voor het "Ingezonden" als geheel — graag bij twee uitspraken van br. Kadijk een kritische vinger willen leggen.

Deze uitspraken zijn:

- A "Alle afscheiding of doleantie is uit den boze, zelfs al zou 20% van de andere kerken geschorst of uitgerangeerd worden"
- B "Groepsacties dient men te vermijden" ... "Alle groepsvorming is onbijbels."
- Mag ik over die beide uitspraken even met u doorpraten?

ad A. Zeker, kerkscheuring is een slecht bedrijf, zoals o.a. prof. Veenhof ons indringend heeft aangehouden.

Maar de vraag is nu: wat moeten (mogen) WIJ doen, als ANDEREN de Kerk scheuren?

Geldt dan onvoorwaardelijk het parool: "Blijf zitten waar je zit"?

Ik zou toch wel even op de consequenties van zo'n advies willen wijzen.

- In Kerken, waarin de "gewoon-gereformeerden" de meerderheid (althans van de kerkeraad) bezitten, volgt, blijkens de ervaring, veelal een uittocht van de minderheid. Dat heeft soms tot gevolg, dat zo'n kerk buiten het kerkverband komt te staan. En nu kunnen we — terecht — veel kritiek hebben op de manier, waarop het kerkverband vaak functioneert, maar toch... het valt ook niet mee om geïsoleerd te staan. Geestelijk niet — ik zou me kunnen voorstellen dat b.v. leden van de "Tehuisgemeente" en van "Oegstgeest" zich geleidelijk nogal in de steek gelaten voelen. Praktisch niet — denk aan verhuizingen (attestaties), beroepingswerk, honorering predikant, opleiding predikanten, onmogelijkheid om bij hulpbehoevendheid steun te krijgen van classiskerken enz. Ik acht het dan ook niet onmogelijk, dat leden van zulke kerken, als wij maar lang genoeg "blijven zitten waar we zitten", naar andere religieuze groeperingen verdwijnen.
- In Kerken, waar "wij" de minderheid uitmaken, zal zich m.i. steeds meer het volgende gaan afspeelen:
  - wij zullen in feite worden uitgesloten van het bekleden van ambten — met zoveel woorden of geruisloos;
  - de kansel zal gesloten worden voor predikanten, die buiten het verband zijn geraakt (en dat is dan formeel nog te verdedigen ook!) als mede ook steeds meer voor die predikanten binnen het verband, die hun zijde hebben gekozen;
  - als gevolg van a. en b. zal het in die kerken steeds ondraaglijker worden. Het publieke gebed in de kerkdiensten zal vaak dwars tegen ons persoonlijk gebed ingaan en van de kansel zal worden geprezen wat wij verfoeien en worden verdacht gemaakt wat wij gereformeerd achten. Denk hier met name ook aan de vacante kerken, waar het beleid van de Kerkeraad bij het uitnodigen van predikanten zo'n belangrijke invloed heeft op de diensten des Woords! Niet alle kerkleden bezitten de schier bovenmenselijke kracht, om onder de geschetste omstandigheden hun geloofsblijheid te bewaren. En wat moeten ze met hun kinderen aan?
  - bij dit alles komt dan nog het machteloze gevoel, dat je toch eigenlijk je broeders en zusters in de buiten de deur gezette kerken in feite in de steek laat.

Gezien het vorenstaande wil ik dan ook ronduit uitspreken, dat ik persoonlijk reeds enige tijd met de gedachte rondloop, mij te onttrekken aan het opzicht van een kerkeraad, die actief heeft meegedaan aan het uitwerpen van "Oegstgeest" en — zij het tijdelijk — onderdak te zoeken bij een "weggestuurde" Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) in de omgeving. Een noodoplossing? Akkoord, maar dan toch een

noodoplossing die mij vergunt vrijgemaakt te blijven en toch ten aanzien van de uitgeworpenen een goede en vrije conscientie te bewaren. En die mij tevens in staat stelt met mijn gezin kerkdiensten bij te wonen, waar wij echt kunnen luisteren en meebidden.

Ik zeg niet dat ik met het probleem klaar ben — maar ik zou graag willen, dat ook deze opmerkingen in de discussie worden betrokken.

ad B. Nu dan iets over br. Kadijk's opmerking over groepsvorming.

Br. Kadijk — en hij niet alleen — is bang voor groepsvorming. En inderdaad, in een "normale" kerkelijke situatie zou ik zijn woorden graag onderschrijven.

Maar hoe is dat onder de huidige omstandigheden? Als de dijken dreigen te bezwijken, vormen polderingezetenen een "dijkleger". Individuele acties helpen dan niet meer.

Zo lijkt het mij ook volslagen irreal om onder de huidige meerderheidssterreure het parool te laten uitgaan: "ieder moet maar op eigen houtje verweer voeren!"

Heeft de HERE ons dan als kerkleden naast elkaar gezet om in een kritieke situatie elkaar geen enkele hulp te verlenen? Wat betekent dan nog: "Dient elkander door de liefde"?

Nu een groot aantal kerkleden, verblind door jarenlange ophitsende publicaties, zich opmaakt om "gewone gereformeerden", die de in de Vrijmaking geschapen ruimte willen bewaren te elimineren, wat dan? Dan maar ieder in eigen schuilkamer afwachten, wat het volgende machtswoord van prof. Kamphuis c.s. over ons zal zijn?

Ik zou daar tegenover zeer duidelijk willen stellen: zoek elkaar op, bespreek samen wat u te doen staat, overleg samen hoe u de "anderen" zult pogen terug te roepen van hun heilloze weg, die onherroepelijk naar de secte leidt. Maar bespreek daarnaast ook rustig wat ge moet doen, als de "anderen" zich verharderen.

En als dat dan als groepsvorming wordt gedoodverfd — het zij zo. Dat zal dan niet het enige punt zijn, waarop degenen die u veroordelen blijk geven de geschiedenis van de Vrijmaking grotendeels te zijn vergeten!

Wanneer wij het verwijt van groepsvorming vrezen, dan ben ik op mijn beurt bang voor iets heel anders. Dáárvoor nl., dat de één zegt: ik wacht nog bepaalde synodebesluiten af. En een tweede: en ik wacht tot de acta verschijnen. En een derde: ik wacht tot "ze" mij eruit zetten. (Een veel gehoorde, maar vreemde gedachte, als u bedenkt dat "gewone kerkleden" er bijna nooit worden "uitgezet". Het zijn de ambtsdragers, die worden "aangepakt"!)

En op die manier zullen wij op een morgen wakker worden om te ontdekken, dat wij al lang in de secte leven. Omdat we niet SAMEN hebben gedacht en gehandeld.

Let wel: ik predik geen nieuwe "vrijmaking". Ook ik zie niet de oplossing voor vele kwellende vragen. Ik heb alleen ook eens een andere kant van de zaak willen belichten, om zo een bescheiden steentje bij te dragen voor een verantwoorde opinievorming.

Met grote belangstelling zie ik de opinie van anderen op dit punt tegemoet.

Met broedergroet en hoogachting,
E. J. Groenevelt

KERKNIEUWS

BEROEPEN: te Avereest/Dedemsvaart (bij accl.): ds. G. Mulders te Murmerwoude.

Ds. E. KOOP. Zondag 27 augustus jl. werd ds. E. Koop, gekomen van Enumatil, bevestigd als dienaar des Woords te Daarlerveen door zijn voorganger prof. J. van Bruggen. Deze bediende het Woord uit Markus 13:37. 's Middags deed ds. Koop intrede met een preek over Jesaja 2:5. Na de dienst werden verschillende toespraken tot de nieuwe predikant gericht.

DS. D. DE JONG. Ds. D. de Jong werd als predikant in Edmonton bevestigd door zijn voorganger ds. J. T. van Popta. Deze deed dit met als tekst Psalm 25:11-12. Ds. De Jong deed intrede met een preek over Openbaring 1:3.

Het voorlopig adres van ds. De Jong is: 12331 St. Albert Trail, Edmonton, phone 454-7238.

DS. W. WIERENGA. Zondag 27 augustus jl. werd ds. W. Wierenga bevestigd als dienaar des Woords te Berkel en Rodenrijs. Zijn bevestigiger, ds. M. J. C. Blok van Utrecht, had als tekst gekozen 1 Timotheüs 3:16. 's Middags verbond ds. Wierenga zich aan zijn gemeente met een preek over Psalm 45:11-13.

DS. J. GEERTSEMA. Zondagmiddag 27 augustus jl. bediende ds. J. Geertsema in zijn afscheidspreek van zijn gemeente te Kantens, het Woord uit Hebrëeën 13:20-21.

Redactieleden:

Ds. H. AMELINK, Dr. J. BOSCH,
P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Drs.
J. G. VAN OORD, Dr. P. G. SMELIK,
Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie:

Ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Geref. Persvereniging „Opbouw“:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Telef. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg,
Slotlaan 220, Zeist. Telef. 03404-12452

Abonnementenprijs

f 12.— per jaar (bij vooruitbetaling)
Zeist. Giro 233117.
Advertentieprijs 20 ct. per mm
Familieberichten 15 ct. per mm

Na afloop van de dienst werden nog van verschillende kanten woorden van afscheid tot hem gericht.

DS. T. DE HAAN. In verband met zijn emeritering nam ds. T. de Haan afscheid van zijn gemeente te Zuidwolde met een predikatie over Jesaja 40:6-8.

Na afloop van de dienst sprak de scriba, br. M. Wijma, namens de kerkeraad en de gemeente een kort woord, waarin hij wees op de grote trouw, waarmee ds. De Haan zijn ambtsdienst heeft verricht. Meer toespraken werden, op verzoek van de predikant, niet gehouden.

GENERALE SYNODE

In de zitting van *dinsdag 29 augustus* kwam aan de orde een rapport betreffende de regels voor correspondentie met buitenlandse kerken. *Woensdag 30 augustus* besloot de synode het reeds eerder vermelde bezwaarschrift van ds. Plooy inzake de leer van ds. Oosterhoff te Beverwijk, en eveneens een revisieverzoek van de raad der gereformeerde kerk te Beverwijk (scriba G. Stulp) af te wijzen. Voorts werden de voorstellen der commissie betreffende de regels voor correspondentie met buitenlandse kerken met één stem tegen aanvaard. Vervolgens werd het rapport gelezen aangaande de samenspreking met de Christelijke Gereformeerde Kerken. In het debat over deze materie op *donderdag 31 augustus* werd sterk de oecumenistische koers van deze kerken gelaakt, en werd zelfs aandrang uitgeoefend om het contact te beëindigen. Voor dat dit debat begon aanvaardde de synode nog de voorstellen van de commissie inzake de Geestelijke verzorging militairen.

ADRESSEN

Ds. W. Wierenga, Rodenrijseweg 99, Berkel (Z.-H.), tel. (01891) 3050, giro 990421.

D. Grutter (stud. met preekconsent): S. L. Louwestraat 98, Enschede.

Hoogvliet-Spijkenisse: diakonie: W. J. Folmer, Rembrandtstraat 84, Spijkenisse.

Bedum: scriba: E. Medema, Grotestraat 39, Bedum, tel. (05901) 2436.

Loosdrecht: scriba: A. Strating, Oud-Loosdrechtse-dijk 96a, Loosdrecht, tel. (02158) 3116.

Hengelo (Ov.): Scriba: J. Pruis, Schouwinksweg 32, Hengelo (Ov.), tel. (05400) 10859.

De HERE schonk ons nieuwe vreugde door de geboorte van ons zevende kindje, ons derde dochtertje

PIETERNEL WILHELMINA

Zusje van Gerda, Jaap, Jolanda, Leo, Freddie en Paultje.

L. W. G. BLOKHUIS

P. A. BLOKHUIS-ELAND

Wezep, 31 augustus 1967

Spireastraat 18

Zaterdag 16 september 1967 is het 25 jaar geleden dat onze ouders en grootouders

J.P. VAN DER STOEL

G. VAN DER STOEL-ROEST

in het huwelijk traden.

Truus Kooiman-van der Stoel
Ewald Kooiman
Peter
Els en Albert
Willy
Jaap
Arie
Anneke
Siem
Lidy
Herma

Amsterdam-C.

Nw. Prinsengracht 8-II.